

1777.

1. Wiese, Walter Vincent: De commercio peregrinorum
ejusque usu, tam in genere, quam in specie, duos as, lobus
mundicis hujus urbis pentecostatis bus. Programma, quo
ad festum pentecostes . . . pie celebrandum . . .
et hortatur.

1778.

1. Schudelooch, Gustor: Memoria.
2. Wiese, Walter Vincent: De Differentiis quibusdam juris
figuris inter et emigrationem tam voluntariam quam
coactam . . . Programma, quo ad diem natalem . . .
Invocatoris . . . celebrandum hortatur

1779

1. Wiese, Walter Vincent: An et quatenus iustum consilium
suntque sit tempore insurre. Programma, quo delibatur
ergo resurrectionem Christi, pietatem commendat.

1780

1. Wiese, Walter Vincent: De iudicio ex cessione seu
valida, quam invalida.

1780

2. Wiese, Walter Vincent: De retentione psiquoris legi

1781. ^{Ab ea dem, quam ab diversa.}
Eichenbach, Franz Christianus in: ^{penitus criminibus statuta et statuta.} ^{innotuerit.}
1. Programm, quo ad colligendos dies festos natalitij Salvatoris.
2. Roemberg, Jacob Friedrich: ^{ad huc Aufhebung}
der Leibeigenschaft in Mecklenburg applicatio?

3. Wiese, Walter Vincent: De foro personarum miserabilium, ad legem un. Cod.: quando Imperator inter pupillos vel viduas etc.

1782.

1. Eichenbach, Fr. Christ. acad. Rector: De homicidio pro ditorio. Programm, quo sacra Paschalia indicit.

2. Roemberg, Jac. Fridericus: De medicis ad extirpanda crimina idoneis. Programm, diebus pentecostales huius festis dicatur.

1784.

1. Crambiegel, Johann Gottfried: De donatione remunerationis. Programm, quo Coelivae activas indicit.

2. Eichenbach, Christ, acad. Rector: De defensione pro avertenda confrontatione. Programm, quo festum Salvatoris indicit.

1785

1. Eschenbach, Jo. Christ: Di inquisitione summaria
Programma, quo ad sacra paschalia pie celebranda
cohortatur.

1786.

1. Eschenbach, Johann Christian: Gedanken über die Vermehrung
der Academien in Teutschland.
2. Eschenbach, Jo. Christ: De poena bigamiae. Programma,
quo ad Dies festos natiuitatis saluatoris pie celebrandas
cohortatur.

1787.

1. Eschenbach, Jo. Christ: Tabula in applicatione Art.
116 C.P.C. Programma, quo ad Dies festos resurrectio-
nis saluatoris pie celebrandas cohortatur.
2. Eschenbach, Jo. Christ: De dolo in directo delinquente.
Programma, quo ad Dies festos natiuitatis saluatoris
pie celebrandas cohortatur.

1788

1. Eschenbach, Joh. Christ. acad. doctor: Von der Erbverlegung
u. Annullirung des Criminal-Processes, wobei die würdige
Feier des Osterfestes empfohlen wird.

1788

2. Roemberg, Jacob Friedrich: Ist denn alles so auffgeklärt als man wählet, und ist's im Vaterlande auch so?
Eine Rede in . . . Gegenwart des Durchlauchtigsten Landes herrschaft.

1789.

1. Burchard, Friedrich Gottlieb Julius: De effectu juris iurandi promissorii praecipue renunciationis beneficiorum adjecti.
2. Eschenbach, Johann Christian: Vom Begriffe der General-Inquisition, verbunden mit einer Anzeige seiner Vorlesungen.
3. Kappeler, Johann Christian: Ueber die naturwendige Nothwendigkeit der Erlernung des Deutschen Privatrechts nebst einer Anzeige seiner Vorlesungen.
4. Wiese, Walter Vincent: De concursu creditorum lites aibi pendentes non turbante.

1790

1. Wiese Rudolph Bernhard Carl: De origine et jure spectatarum provincialium et locorum filiarum Universitatis

1794.

1. Martini, Johannes Matthias: De praescriptione actionis pignoratitiae directae.

1797.

1. Pöze, Adulf Fein Kunstsch.: Von der Verbindlichkeit der Vollen zu Ehrendiensten vorzüglich bei Vermählungsfeierlichkeiten.

1778
1779
1780
1781
1782
1783
1784
1785
1786
1787
1788
1789
1790

1791
1792
1793
1794
1795
1796
1797
1798
1799
1800

1801
1802
1803
1804
1805
1806
1807
1808
1809
1810

1811
1812
1813
1814
1815
1816
1817
1818
1819
1820

1821
1822
1823
1824
1825
1826
1827
1828
1829
1830

COMMENTATIO IVRIBICA
DE
COMMERCIO PEREGRINORVM

AVCTORE
WALTERO VINCENTIO WIESE

ET A
PROGRAMMATICIS LOCO

IN
FESTIVOCOSTES
SACRVM

PIE CELEBRANDVM

ACADEMIAE CIVIT. O. G. HONOLIAE

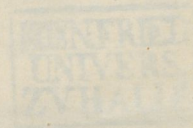
PROGROSSATVS

HODIERNVS VNIVERSITATIS

WALTER VINCENTIO WIESE

DOCTOR I. DE. PRAEDICANDVS ET C. PASTORALIS
ET ACADEMICVS

MDCCCXIII
TAVIS ADELRIANIS

COMMENTATIO IVRIDICA,
DE
COMMERCIO PEREGRINORVM,
EIVSQVE VSV,

TAM IN GENERE, QVAM IN SPECIE,
DV RANTIBVS NVNDINIS HVIVS VRBIS
PENTECOSTALIBVS,

Q V A

PROGRAMMATIS LOCO,

AD

FESTVM PENTECOSTES
SACRV M

PIE CELEBRANDVM,
ACADEMIAE CIVES O. O. HONORATISSIMOS

ADHORTATVR,

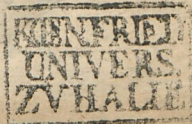
HODIERNVS VNIVERSITATIS RECTOR,

WALTER VINCENT WIESE,

IVRIVM DOCTOR, ET PROFESSOR PVBLICVS ORDINARIYS,
NEC NON ORDINIS PRIMI CIVIVM ROSTOCHIENSIVM
SYNDICVS.

ROSTOCHII,

TYPIS ADLERIANIS.

COMMENTATIO IURIS

DE
COMMENTARIO PERGRINORVM

IN

REBUS IN SPECIE

PERGRINORVM IN REBUS IN SPECIE

PERGRINORVM

AD

PROGRAMMATA LOCO

AD

PRIMUM PERGRINORVM

SAEPIUS

PIE GERBANDVM

ACADEMIAE CIVIS O. HONORATISSIMAE

AD

HONORATISSIMAE UNIVERSITATIS RECTOR

WALTER VINCENT WIESE

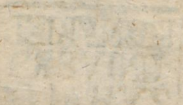
IN REBUS IN SPECIE

PERGRINORVM IN REBUS IN SPECIE

PERGRINORVM

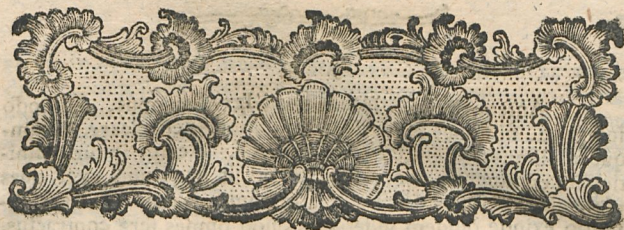
ROSTOCKIAE

MDCCCXXXIII

22

§. 1

Disputauerunt quidem iam ante me MÖLLER, de iudicio summario peregrinorum, vulgo: vom Gast Recht, et BALTHASAR, de iure peregrinorum singulari. De commercio autem peregrinorum, quantum scio, nulla extat commentatio, licet non solum frequentissimae de iis oriantur lites, sed etiam in antiqua

illa lege ciuica, vulgo: *Die Bürger Sprache* dicta, quae in solenni electorum Senatorum proclamatione hac in vrbe promulgari solet, expressis sancitum sit verbis: *Gast soll mit Gast nicht handeln, und kein Bürger mit Gastes Pfenninge, auch soll niemand von Gästen kauffen, er bezale dann, das deswegen keine Klage für den Rath komme, bey drei Marck Silber.* Operae pretium igitur duxi, quaedam de hac materia disserere, et quid in hac lege prohibitum sit, paulo latius evolvere, praecipuis cum iam immineant nundinae pentecostales publicae, ob commercium peregrinorum tam celebres quam utiles, notissimumque exceptionis exemplum a modo allegata lege ciuica exhibentes.

A 2

§. 2.

§. 2.

Antequam vero ipsum hoc adgrediar opus, methodo inferuire, notiones cuiusvis verbi distinctas enucleare, earumque diuisiones subnectere, necesse erit. Accipe igitur definitionem commercii generalem, quod sit negotium inter duas pluresque personas de re aliqua gestum. Nimis lata haec definitio exinde quidem videtur, quod omnes fere contractus, immo negotiationes, et bella gentium, vt et solitae litigantium causae forenses, sub ea generali denominatione comprehendantur. Ast salua vbique res est, si modo diuisionem paullo post subsequenter attendere, et ex illa rationem notionis generalis cognoscere velis.

§. 3.

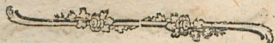
Quintuplices commerciorum classes posuit BECKMANN in diff. *de bellorum commerciis* Cap. I. §. IV. quod scilicet vulgariter acciperetur commercium, 1) pro libero commeandi, contrahendi, ac res cum aliis permutandi vsu; 2) pro generali verbo, ad omnes contractus pertinente, vbi merx intercedit; 3) pro facultate rem quandam habendi, quem significatum in iure eiusque explicatione frequentem esse, auctor ille existimat; 4) pro vsu et consuetudine, quemadmodum dicitur: *Commercium cum Musis*; 5) pro conuentione, quem sensum a Ictis et Philologis, superiori ac recentiori saeculo celeberrimis, expressum esse, ex IOANN. OLDENDORP. *actiō. forens. Class. 5. de actiō. benefic. pag. 910.* H. GROTIUS *de I. B. et P. Libr. 3. C. 21. §. 1. et post eum ex IOHANNE FRIDERICO GRONOVIO in not. ad d. l. argumentatus est, praeclaudatus BECKMANN. Has diuisiones non penitus facio meas, cum non omnes Logices regulis consentientes dignoscantur, sed contra eas praeclaudatus Auctor in eo certe peccasse videatur, quod secundam classē, primae classis, vt cospeciem, adornauerit, quum tamen subspecies eiusdem sit. Si autem strictiori tantum significatu commercii voce vti velis, omnibus diuisionibus supersedere potes, eodemque sensu accipere tibi licet, quo accepit peculiaris dissertatione, *de commercio humano, sive de veris contractibus**

IOAN

IOAN. CHRISTOPH. HOPPENHAVSEN, qui uti iam ex rubro dissertationis patet, veros contractus, et commercium humanum, pro synonymis venditavit. Mihi vero nihil obstat, quominus eodem sensu stricto intelligam commercia peregrinorum, mox longius pertractanda. Quod ut eo facilius succedat, etiam de notione peregrinorum, eorumque diversis classibus, mentem explicare mihi animus est.

§. 4.

Peregrinus est, qui alieno vitam degit loco. Prouti nunc hic locus intuitu regionis, regni, territorii, provinciae, urbis atque pagi, diversus esse potest, ita et diversae peregrinorum oriuntur species. Apud Romanos quidem peregrini dicebantur, qui extra Romam, licet sub romana ditione, habitabant, nec iuribus civitatis romanae potiti erant, veluti provinciales, ut et qui sub sociorum appellatione, tam latini nominis, quam italici iuris, veniebant, teste SCHWARZIO in *diff. de iure Italico, Cap. I. §. 1.* Non confundendi autem sunt hi peregrini cum illis, qui in L. 5. §. 2. ff. de captiv. et de postlim. sub descriptione obveniunt, quod neque amicitia, neque hospitium, neque foedus amicitiae causa factum inter eos, et inter Romanos intercesserit, erga quos odium in auth. FRIDERICI II. omnes peregrini C. commun. de success. plane sublatum, praepriis postquam iam antea ANTHONIVS CARACALLA civitatem cum omnibus in orbe Romano viventibus communicaverat, per L. 17. ff. de statu hominis. Caeteri omnes, qui Romanis parebant, Romani, reliqui extra orbem Romanum, barbari, sunt dicti. BRISSONIVS de verb. signific. voce: barbarus. Maiores nostri germani, eandem barbaram mentem erga peregrinos coluisse, ex eo videntur, quod HELFELD in *repertorio iuris pag. 1663.* sub voce: Fremde, his retulit verbis: Die alten Teutschen hielten sonst nicht viel von den Reisen, und sahen alle Fremde vor Feinde und Kuntschaster an. Dahero machten sie die Fremden, die sich in Teutschland blicken ließen, alsobald zu Knächten: So gar auch diejenigen, welche das Unglück oder Schifbruch in Teutschland führete. Alles, so selbe bei sich hatten, bekame derienige, so sie angriffe und überwältigte. Daher kommet das

Grundruhr-Recht oder Strand-Recht. An vero peregrinus, et extraneus, pro iisdem haberi queant personis, de eo valde dubito, hac motus ratione, quod voce extranei illos denotare soleamus homines, qui quidem in eodem cum nobis vitam degunt loco, quibuscum autem nullum nobis interuenit negotium, adeoque respectu nostri ipsius pro incognitis et extraneis habentur, vti pluribus euicit LAVTERBACH in *diff. de sociorum obligatione, quae ex conuentione cum extraneis inita oritur, Cap. I. §. V.* vbi ideam extranei intuitu societatis cuiusdam ita exhibet, vt exinde haud difficili negotio, specificam inter extraneum et peregrinum differentiam, perspicere queamus. Secundum germanicam quidem versionem vocis extranei: EINES AVSLAENDERS, peregrinus omnino comprehenditur videtur, ast non solum in sanctione nostra ciuica, ordinatione scilicet iudicii Rostochiensis, Part. II. Tit. XI. disiunctiue separantur *ein Fremder oder Ausländischer*, sed etiam natura vocis viriusque ita discernere ideam iubet, vt si modo sit germanus, cuiuscunque sit provinciae, siue patriae, siue alienae, peregrinus, vulgo: *ein Fremder*, appellari solet; si vero extra germaniam domicilium, linguam, et mores vicinarum et exte- terarum gentium, secum fert, sub voce extranei, germanice: *eines Ausländers*, nobis veniat. Sub communi voce germanica: GAST, ambas species hic obuenire, ex allegata lege urbana pater, sic vt etiam, illas sub synonymicis vocibus: *peregrinorum, aduenarum, hospitum, peregrinantium, et extraneorum*, comprehendit, a MÖLLERO c. l. §. 17. sit obseruatum.

§. 5.

Patriam provinciam ab idea peregrini exulare videtur MÖLLER in *diff. alleg. §. 20.* dum non eiusdem, sed alienae provinciae incolam, vocauit peregrinum. Ast paullo ante §. 17. rectiori vsus est hac definitione, quod peregrinus ei sit, qui non in loco, vbi litigat, domicilium suum habet, sed tantum commercandi causa, vel ad alia negotia expedienda, ibi ad tempus commoratur; cui etiam assentitur BALTHASAR in cit. *diff. Cap. II. §. VIII.* verbis: *Peregrini nomine intuitu huius iuris singularis insignitur is, qui commoratur in iudicii loco, vbi domici-*

domicilium sibi non comparauit. Cum quo etiam conuenit HELFELDT in repertorio iuris pag. 1602. ad vocem: GAST, verbis: *Das Wort Gast bedeutet gemeiniglich einen Fremden, der sich nur auf eine kurze Zeit an einen gewissen Ort aufhält.*

§. 6.

Vt ideam illiciti eo rectius determinem, disquirendum mihi est, quibus modis lex priuata, secundum leges ciuitatis publicas, actiones ciuium licitas aut illicitas reddere queat. Quod vt eo rectius demonstreretur, praescitu necessarius est status ciuitatis publicus, quo modo nempe leges, actionum priuatarum causa, ferantur et promulgentur. In quibusdam enim territoriis et ciuitatibus sola superioris voluntas, siue sit princeps, siue magistratus iure ferendi leges insignitus, ad condendam legem sufficit, more Regis Gallorum, omnibus edictis haecce subscribentis verba: *Tel est notre plaisir.* In aliis vero aut statuum prouincialium aut ciuium consensus necessarius est, si lex validam, omnes subditos et ciues obligandi efficaciam, prae se ferre debeat. Secundum hanc territoriorum et ciuitatum status publici differentiam, differt significatus vocis: *illiciti.* Quidquid enim naturam legis prohibitoriae induit, sine dubio rem illicitam facit. Si qua res vero non tam legibus, quam potius sententia a magistratu vel iudice lata prohibetur, eam non illicitam, sed prohibitam appellare solemus.

§. 7.

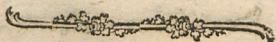
Sicuti sana dictante ratione omnia sunt licita, quae legibus non prohibentur, eaque negotia singulari fauore sunt digna, quibus salus et vtilitas publica promouetur, ita peculiariter haec omnia quadrant ad commercia mercatorum, specialissimam commerciorum §. 3. nominatorum classem, constituentium. Hanc enim iam iuris gentium esse, et exinde cuius liberam fore, testatur MEVIUS Part. 2. Decis. 187. n. 1. recte argumentans ex L. 5. ff. de iustit. et iure, vbi HERMOGENIANVS vocem commercii adeo strictam accepit, vt emrioni vendi.

venditioni, locationi conductioni, caeterisque obligationibus contradistinxerit. GODOFREDVS in not. ad cit. leg. commercium per permutationem definiuit. Tantum vero abest, vt horum, legum quidem, sed non logices, doctorum definiendi regulas sequar, vt potius ideae, antea §. 3. expositae, inhaeream, obiectumque, ibidem definitum, iure gentium adeo liberum esse demonstrer, vt, licet quis sit deportatus, ciuitatem quidem amittat, sed non libertatem, adeoque emere et vendere, locare, conducere, permutare, foenus exercere, caeteraque similia, et postea quaesita, pignori dare queat, prouti *l. 15. ff. de interd. et relegat.* claris sancitum est verbis.

§. 8.

Praeterquam quod iure gentium libera sint commercia, singulari adhuc iuris fauore et imperantis protectione digna sunt, quoniam maximum societati humanae praebent commodum, cum necessaria reipublicae afferunt, superflua euehunt, et auri copiam augent, quod neruus est rerum gerendarum, sine quo bella geri, vrbes oppugnari, classesque instrui non possunt, et virtus militum, praemiis destituta, languescit. Prudens ipse Plato negotiatores inprimis necessarios duxit, cum doceret, quemadmodum ciuitas bene habitari possit, conf. *l. 2. ff. de mundin.* Quae in Europa florent respublicae Venetorum et Batauorum, ex solis tantum commerciis opes, potentiam, et diuitias quaesierunt. Et quod miranda felicissimaque in bello tam proxime finito, quam nunc cum colonis americanis rebellantibus gesto, exhibuit facta, regnum magnae Britanniae, commerciorum successui illa omnia debet. Recte ergo monet IARGOW in *der Einleitung zu der Lehre von Regalien Libr. I. Cap. VII. §. 2. et 3.* principi maximam commerciorum competere curam, et nemini dedecori esse, mercatorem aut negotiatorem agere, siue sit nobilis siue ignobilis, siue litteratus siue non litteratus, addita ramen distinctione inter rabinarios aut mercatores minutularios, et eos, qui commercium magnum, quod galli vocant: *commerce en gros*, exercent, Ab illis abstinere debere, his vero interesse posse, ex decoro et vtili persuadet.

§. 9.

§. 9.

Quanto veriora sint modo dicta, tanto maior euenit dubitatio, de fauore commercii iam euicto, ex dispositione iuris canonici. In eo nempe *can. 11. Dist. 88.* claris disponitur verbis: *Eiciens Dominus vendentes et ementes de templo, significauit, quia homo mercator vix, aut nunquam potest Deo placere. Et ideo nullus Christianus debet esse mercator, aut si voluerit esse, proiciatur de ecclesia Dei, dicente Propheta, quia non cognoui negotiationes, introibo in potentias Domini — — — qui emit et vendit, sine mendacio et periurio esse non potest — — — de substantia mercatorum nouissime nihil remanet, nisi solum peccatum.* Re autem accuratius perpenſa, quisque intelliget, IOANNEM CHRYSOSTOMVM in citato canone tantum loqui de mercatura clericis prohibita, et de mercatoribus foenerantibus, mentientibus et periurantibus, vti apparet e toto canonis contextu, et ex subſequentibus *can. 12. et 13.* in quorum priore AVGVSTINVS memorat: *Aliqui codices habent negotiationes: in quo diuerſitas interpretum ſenſum offendit, non errorem inducit. Ergo ſi propterea iſte tota die laudem Dei dicit, quia non cognouit negotiationes, corrigant ſe Chriſtiani, non negotientur. Sed ait mihi negociator: Affero ex longinquo merces, mercedem laboris mei, vnde viam peto: Dignus eſt operarius mercede ſua. De mendacio, de periurio agitur, non de negotio. — — — Omnes artiſtes mentiuntur, futores, agricolae. — — — Omnia iſta hominum, non rerum peccata ſunt. — — — Negotiatio enim me non facit malum, ſed iniquitas mea, et mendacium meum.* Et porro in canone ſubſequenti CASSIODORVS ita commentatus eſt: *Negotiatores ergo illi abominabiles exiſtuntur, qui iuſtitiam Dei minime conſiderantes, per immoderatum pecuniae ambitum polluantur, merces ſuas plus periuriis onerando, quam pretiis etc.*

§. 10.

Maioribus quoque noſtris commercia nec frequentia nec favorabilia fuiſſe, exinde colligi poteſt, quod teſte TACITO de moribus German. cap. 23. *proximi tantum ripae et vinum mercati ſint, reliquis quippe Germanis, plane ignotum.* CAESAR de bello gallico lib. 2. *aliam neglecti commercii rationem addu-*

B

xit

xit et de Nervii, cisrhenano populo, commentatus est: *Nul- lum aditum esse ad eos mercatoribus; nihil pati vini reliquarum- que rerum ad luxuriam pertinentium inferri, quod his rebus relan- guescere animos, eorumque virtutem remitti, existimaverint. Simi- liter de Suevis alio loco lib. 4. cap. 2. enarrauit, mercatoribus esse ad eos aditus, magis eo, ut quae bello ceperint, quibus ven- dant, habeant, quam quod ullam rem ad se importari desiderent.* Sub regibus Francorum primum inuenimus fauoris commer- ciorum vestigium, dum iam Carolus Magnus, teste BALV- ZIO T. I. pag. 273, ordinauit: *Negotiatores quoque volumus, ut ex mandato nostrum patrocinium habeant in regno nostro legitime. Etsi aliquo loco iniusta affligantur oppressione, reclamant se ad nos vel nostros iudices, et plenam iubebimus iustitiam fieri.*

§. II.

Quae de fauore et honore commercii §. 7. et 8. asserui, nobilibusque non solum licere, sed eos etiam decere negotia- tionem, affirmari, repugnare videntur L. 3. C. de commerc. et mercatur. cuius clara exstant verba: *Nobiliores natalibus, et honorum luce conspicuos, et patrimonio ditiores, perniciosum urbi- bus mercimonium exercere prohibemus, ut inter plebeios et negotia- tores facilius sit emendi vendendique commercium.* Cui legis dispo- sitioni conuenire videtur l. 6. C. de dignit. vbi negotiatores et monetarii in eadem cum iis ponuntur classe, qui abiectis offi- ciis et deformibus ministeriis praesunt, ac diuersis pascuntur turpibus lucris, ideoque ab omni dignitate excludi me- rentur. Dubium, quod ex hisce legibus arripit, haud inepte ex ratione legis vtriusque resolui potest. HONORIO nempe et THEODOSIO Imperantibus, ratio status politici efflagitabat, ne nobiles militiam desererent, et in mercaturam incumberent, qua maximopere auri argenticque copia, per commercium af- fluente, emollebantur, atque effeminabantur, quam legis ra- tionem latius exposuit IACOBVS LEMCKE, in diss. de interdita nobilibus negotiatione, ante seculum hic locorum Anno 1677. habita. Quatenus ergo hodiernus status politicus territorio- rum Germaniae longe distet ab illo antiquo romano, nobi- lesque adfint sat multi, Martis castra sequentes, eatenus ratio legis

legis supra allegatae omnino cessat, conf. LAVTENSAC *de in-
cepta ratione decidendi controuersias iuris publici ex legibus romanis,
et iure canonico*; nobilibusque nec prohibitum nec indecorum
est, ope vti Mercurii. Nam quae l. 6. C. de digu. de abiecto ne-
gotiatoris officio disposita sunt, ad eos tantum pessimo casu
applicanda forent, qui nomine tabernariorum, et mercato-
rum minutulariorum § 8. a me iam insigniti sunt.

§. 12.

Modo dicta de commercio nobilibus licito et decoro ita
sunt intelligenda, vt distinctio attendatur, inter prouentus
praediorum, et merces peregrinas. Illorum emtio et vendi-
tio illis omnino competit, licet sub spe lucri faciendi fiat.
Harum vero mercatura iis plane est interdista in locis terra-
rum, vbi mercatoribus per singulare priuilegium societatis, et
per ordinationem a superiore confirmatam, ius commercii est
alios excludens. Tunc nempe huic societati est ius quaesitum,
omnes alios, siue sint nobiles siue ignobiles, siue litterati siue
illitterati, a mercatura mercium excludendi, quo nomine et-
iam prouentus ante nominati veniunt, simulac nempe semel
venales sunt exhibiti. Nobili vero aut litterato, iura ciuita-
tis nacti, et in mercatorum societate recepto, nullum am-
plius obstat impedimentum, quo minus negotiari, foenerari,
aurum argentumque permutare, et merces terra marique eve-
here queat, seruata tamen hac lege nostra provinciali, ut
eiusmodi mercatores non in pagis, sed in urbibus habitare,
ibique solummodo commercia exercere debeant, vti sancitum
inuenimus in dem Landes Grundgesetzlichen Erbuergeleich
§§. 253. et 254. Qua lege fundamentali §§. 255. et 256. simul
prohibitum est, quo minus propolae iudaei et christiani, more
circumforaneorum pagos peruehere et peruagari soliti, tole-
rentur, reseruato tamen libero peregrinorum prouentus ru-
rales ementium atque auhentium commercio; exceptis iis
peregrinis, qui vitra, et aquas adustas, echinos, lintea et cribra
adportant, venduntque, ac obtusa ferra saxo asperant. Nam
horum hominum commercium acque commodum incolis est
ac necessarium, ideoque iis permillum est, quod paullo ante

peregrinis erat prohibitum, addita tamen hac restrictione, vt aut in ciuium numerum cuiusdam vrbs provincialis se recipiant, aut ciuium onera aequis tributis subleuent, cuius facti testimonium magistratus publicum secum ferre, eoque libertatem negotiandi docere debent.

§. 13.

Pari non solum, sed etiam maiori dotata est priuilegio, ciuitas nostra Rostochiensis, cum non tantum ciuibus nostris profit, quod, in transactione provinciali nouissima sancitum esse, supra ostendi, sed speciali quoque e conuentionibus fundamentalibus de 1573. et 1584. vt et de Anno 1748. ciues nostri gaudeant priuilegio, quod, vt lingua vernacula ipsisque transactionum verbis exprimatur, dignum re et consultum est. Ita enim se habet transactio antiquissima de Anno 1573: *Die Auschiffung und Absuhr des ganzen Korns soll den Bürgern und Einwohnern zu Rostock frey gelassen werden. So soll auch die Schiffarth auf der ober Warnow ingemein und durchaus iedermaniglich frey und offen stehen, auch ein ieder mit seinen eigenen oder gemieteten Pramen, von Güstrow, Bützow, Suan und die ganze Warnow hinunter, bis vor die Stadt, sein Korn, Holtz, und andere Wahren zu bringen, und aus der Stadt herwieder die Warnow aufwärts, seine Nothdurft, ohne Aufsatz eniges Zolls, zu holen Macht haben.* Sequens tractatio de Ao. 1584. §. 101. hisce concepta est verbis: *Vnd mag hinfuro ein ieder Bürger, vnd Einwohner zu Rostock, ganz Korn, auch ohne zuuorn vom Rath gebetene und erlangte Erlaubniß, ausschiffen; jedoch wann Miswachs einfällt, soll derjenige, so ganz Korn ausschiffen will, dasselbe den Bürgermeistern, der Armuth zum besten, zuuor anmelden.* Circa interpretationem huius duplicis legis semel iterumque lis est orra, et adhuc nouissime ventilata in actis Commissionis illustris ducalis adhuc praesentis, vti patet ex impresso, cui titulus: *Vollständige Sammlung der in den gegenwärtigen Irrungen etc. verhandelten Acten ad Grau. X. pag. 138. et sqq. et pag. 149. et sqq.* Specialissime in conuentione de Ao. 1748. §. 3. Princeps noster Serenissimus pro se et suis successoribus elementissime promisit: *Zum dritten wollen Ihre Herzoglichen Durchlauchten alles, was zur Aufnahme der Stadt und Bürgerschaft*
an

an Nahrung, Gewerbe, Handel, und Wandel in und ausserhalb der Stadt immer reichen kan, nach äußerster Möglichkeit beytragen; Folglich weder einige so genannte Ktipfusen in denen Fürstlichen Aemtern und Städten, zum Misbrauch der auf dem Lande und in den Städten wohnenden Bürgern und Vnterthanen, noch auch den Academicis, oder andern, die keine wüchliche Bürger in Rosock sind, die freie Hauen Gerechtigkeit, auf die von ihnen verschriebene Waaren, verstaten. Keine frey Negotianten, oder Frey-Meister in einiger Compagnie, — — privilegiren, — — noch einige Monopolia im Lande, zum Nachtheil dieser Stadt, verleihen.

§. 14.

Vilissimum subditorum commercium cum exteris populis ita exercetur, vt, quae nobis necessaria sint, afferantur, et superflua exportentur, quod vt eo facilius succedat, pacta solent iniri, tam cum ipsis populis, quibuscum commercium est, quam cum illis, quorum territorium aut peruehitur aut praeternauigatur, quae pacta sub nomine *Commerce Traactaten*, obueniunt. Solent plerumque determinari in eiusmodi pactis, 1) merces inuehendae, et exportandae, 2) tribura a nauibus et mercibus soluenda, 3) loca libero commercio destinata a) 4) tempus et modus, quo quaedam mercium genera, ad exportandum et inuehendum, licita habeantur, 5) libertas intrandi portus, non tam commercii causa, quam ob refectionem nauium, et ob necessitatem cibariorum. b)

- a) Licet ratio legis 4 C. de commerc. et mercat. *ne scilicet alieni regni seruentur arcana*, hodie non amplius quadret, cum arcana regnorum per geographiam et scientiam statisticam satis sint cognita, attamen alia plerumque adesse solet ratio politica, principem commouens, et certis tantum locis liberum commercii vsum permittat, reliquis autem restrictam solummodo negotiationem indulgeat, prouti nempe aut situs locorum, aut benignum habitatorum ingenium, aut alia quaecunq; causa, pro salute publica, suadet.
- b) Secundum ius naturae et gentium barbarum quidem foret, nauigatori, cui refectione nauis opus est, vel qui penuria cibariorum laborat, introitum portus prohibere. Ast saepissime id contingere inter gentes belligerantes, et ab iis, quae in Africa florent, rebuspublicis piratarum, e commentariis rerum gestarum nouimus publicis, quam ob

rem Gentes Europae tam inter se pacta commerciorum, quae etiam irruente bello valent, quam cum rebus publicis Africanis conventiones, in securitatem navigationis, inire solent.

§. 15.

Sicuti imperantis cura pro commerciis se exserit, pacta cum exteris ineundo, ita par ipsi est negotium, inter ipsos ciues et subditos leges ferendi, ad subleuandum commercium vtilis. Eminent inter has leges illa, qua societas mercatorum, vulgo: *eine Handlungs-Gesellschaft und Kaufmanns-Compagnie*, instituitur, stabilitur, confirmatur, eique statuta praescribuntur, salutis publicae conformia. In hisce statutis pari modo, ac in statutis opificum, obuiam eundum est abufui alioquin irrum-penti, cum vel monopolium affectare, vel prohibitionem et restrictionem cuiusdam generis commercii et opificii fingere, vel de nimio lucro inter se ipsos conuenire, vel in inuidia et aemulatione ita coniuere solent mercaturae et opificiis dediti, vt non solum, qui mercaturam et opificium inchoare, et se in societatem mercatorum et opificum recipi volunt, varia oneris et impedimenti genera experiantur, sed etiam, qui iam in societate per diuturnum temporis lapsum fuere, simili exponantur inuidiae, si nouum commercii et opificii genus eligere velint, quo reliqui iam antea negotiati et occupati sunt. Si his naenis per statuta, societati mercatorum et opificum praescripta, limites pohantur, singulari digna est eiusmodi societas fauore, cum communi consilio et iunctis viribus plus efficitur, quam vnus labore. Praeterea reipublicae omnino interest, vt ciues satis apti fiant ad negotium, cui dediti sunt, bene gerendum. Ideo est, quod tirores per certum annorum spatium discipulatu subesse debeant, nec aliter ad mercaturam vel opificium admittantur, quam finitis annis tirocinio adsignatis. Quod vt rite obseruetur, curae id directorum societatis mercatorum, et inspectioni seniorum collegii opificum, deman-dari solet. Vt taceam defraudationes, tam in mercatura mercium, quam in rebus opificiis, haud insolitas, quarum aestimatio iis recte committitur, qui optimam rei notitiam per longinquum vsum, et diuturnum laborem, sibi acquisuerunt, quique plerumque munere directorum aut seniorum fungi solent.

§. 16.

§. 16.

Quanto maiori curae cordique Imperanti esse debet subditorum commercium, tanto magis se exhibet haec cura in prohibendo certo negotiationis genere, saluti publicae nociuo. Quod ut eo rectius determinetur, disquirendae, et exponendae ante omnia erunt diuersae commercii species. Tres vulgo numerantur. Prima scilicet, quando proventus, vel merces fabricatae aliorum venduntur, et euehuntur, quod voce italica appellatur: *Essito*. Secunda species adest, ubi necessaria vitae alimenta alibi emuntur, aliunde apportantur, et a nobis consumuntur, quod nomen: *consumo*, accipit. Tertia denique species in eo ponitur, quando merces, aut solummodo peruehuntur, aut a mercatoribus ea intentione apportantur, ut exteris cum lucro rursus vendantur, quod sub appellatione: *Transito*, venit. Perspectis paullo latius speciebus, haud difficili negotio tibi apparebit, quaenam species sint vtilissimae, et subditis saluberrimae, quaenam vero pro nociuis sint habendae. Quando nempe proventus naturales, et merces fabricatae euehuntur, tunc aurum argentumque affertur, facultates subditorum augentur, et regnum illud seu territorium ditius euadit, quo omni respectu salus publica promouetur. Quae igitur sub nomine: *Essito*, a me antea commemorata est commercii species, certe pro iucundissima et vtilissima est reputanda. Similiter in secunda specie: *Transito*, saluti publicae omnino consulitur, dum tam vectigalium redditus insigniter augentur per transitum mercium, quam subditorum lucrum et sustentatio multiplicatur, si merces non per nudum transitum, sed praeuia emptione et venditione peruehuntur. Ut taceam augmentum reddituum publicorum, vulgo: *Die Licent, vnd Accise*, dictorum, qui quidem etiam in tertia commercii specie: *consumo*, insigniter accrescere solent, prout consumptio adaugetur. Verumtamen damnum totius subditorum patrimonii, in complexu summi, ex eo apparet, quod aurum argentumque, signum illud diuitiarum, imminuatur, dum per apportationem et consumptionem mercium alibi pronouentium, nummi numerati exportentur, ac eo ipso regio ista pauperior reddatur, conf. von *Insi Staats - Wirthschaft* Part. I. §. 162.

§. 17.

Aliae adhuc commercii species ex diuerso negotiandi modo nascuntur. Aut enim mercator merces tantum sub spe lucri faciendi coemit, speculando incrementum pretii, incertus, cuiam denuo merces vendantur; aut certus est mercator tam de pretio, quam de emtore, pro quo merces emendae et transmittendae sint; aut nulla prorsus inter mercatorem loci et extraneum intercedit emtio et venditio, sed tantum mercium ab extraneo, aut alibi, aut in ipso emporio, emtarum transmissionem, pro certa mercede, suscipit mercator loci. Haec tres species germanico idiomate appellantur: *Ein speculations-Commissions- und Speditions-Handel*. Primam speciem periculi et aleae plenam esse, quisque intelligit rerum mercatoriarum bene gnarus, praepremis si merces non aliter, quam per navigationem periculofam vendi queat, quo casu duplex imminet periculum, tam navigationis, quam venditionis. Media autem species eo securior et lucrosior est, quo certius est lucrum a), per emtionem mercium acquisitum, et quo minus nec periculum navigationis, nec decrementum pretii, merendum sit, cum penes nouum illum emtorem extraneum periculum sit rei, pro illo emtrae et exmissae, per Tit. ff. de periculo et commodo rei venditae. Vltimae denique speciei honor et nomen commercii merito denegandum est, cum nulla intercedit emtio et venditio, sed tantum mandatum de procuranda emtione et transmissione mercium. Secundum autem generalem commercii notionem §. 2. adductam, et secundum vulgarem loquendi usum, nec nomen, nec iura commercii deneganda sunt.

a) Num mercator commissarius lucrum percipere queat, de mercibus ex mandato et commissione alterius coemtis, de eo tam inter mercatores, quam inter ICtos disputatur. Qui ex principiis iuris romani, de actione mandati vel contra, disponentis, argumentantur, ipsum negotium coemtionis mercium gratuitum esse adserunt, ex l. 1. ff. mandati vel contra, et lucrum mercatorium abnegant. Re vero accuratius perspecta, inuenimus, non tam mandatum, quam locationem operarum huic inesse negotio, cum mercedem certam, duorum plerumque de centum, solui curant mercatores commissarii. Ex quo luculenter sequitur, locario contentum esse debere mercatorem commissarium, nec vllum amplius lucrum sibi arrogare posse de mercibus.

bus post acceptam commissionem coemtis. Quas vero merces iam sibi comparauit, antequam mandatum de coemendo ad ipsum perueniret, de iis idem pretium adnotare ipsi licet, quod pro aliis soluere debuit, adeoque lucrum de eiusmodi mercibus perceptum omnino est iustum.

§. 18.

Quamuis in praedictis commercii speciebus frequentissimum cum exteris, et peregrinis sit negotium, nocuum tamen reipublicae adeo esse potest, ut prohibendum sit, tam a legislatore, quam a iudice. Ab imperante prohibentur, et propter salutem publicam a commercio eximuntur, siue res, siue personae. Rerum seu mercium interdictarum distinctionem ita exhibet COCCII, in *diff. de commissis §. 17.* ut vel intuitu aliorum populorum, regnorum et ciuitatum, sint prohibita, vel inter ipsos priuatos, qui eidem territorio subiecti sunt, uti fruges in herbis, quibus addere liceat feras tempore venationis prohibitas, et anseres mactatos, quorum venditio aliquot per annos, hac in vrbe per edictum magistratus, fuit interdicta. Quod ad priorem mercium prohibitarum classem attinet, per multae earum legibus romanis referuntur. Exstant toti tituli Codicis sub rubris: *Quae res venire non possunt; et quae vendere vel emendere vetantur; item quae res exportari non debent.* Taceam, quae ibidem de uino, oleo, et liquamine ad barbaricum non transferendo, item de purpura vel in serico, vel in lana, quae blatta vel oxyblatta, vel iunthina dicebatur, non distrahenda nec vendenda, sancita inueniuntur, ad statum illum Romanorum publicum solummodo quadrantia, et attendere liceat exactam Romanorum politiam ad nostra usque tempora obseruatam, vetando per *l. 2. C. quae res venire non possunt*, comparationem serici a barbaris. Sericum enim tunc temporis tanti habebatur pretii, quanti ipsum aurum, ita ut teste HERNECCIO in *dissert. de nauibus ob mercium illicitarum uecturam commissis* Cap. I. §. XI. ibique allegato *VOPISCO* in *Aurelianus*, libra serici pro libra auri aestimaretur, adeoque, quot librae serici inueherentur, tot librae auri exportarentur, ex quo eueniret, ut Romani auro pauperiores, barbari autem ditiores fierent, id quod iam alibi per *l. 2. C. de commerc. et mercat.*

C

poena.

poenaliter prohibitum erat, et politice cautum, a) *ut barbaris aurum non solum minime praebetur, sed etiam, si apud eos inuentum fuerit, subtili auferatur ingenio; utque si ulterius aurum pro mancipiis, vel quibusdam speciebus, ad barbaricum fuerit translatum a mercatoribus, non iam damnis sed suppliciiis subiungentur, iudice etiam tanquam conscio criminis punito, si repertum non vindicauerit.*

- a) Hanc romanae politicae regulam recentiores quoque secuti sunt cameralistae, docentes supremam commerciorum legem, quod plus auri argentique per commercia debeat inferri, quam exportari, conf. v. IVSTI, c. 1. §. 159 verbis: *Eine Kluge nation muß dannenhero zu den ersten Grundsätze ihrer commercien annehmen, daß man ihnen eine solche Einrichtung vnd Beschaffenheit zu geben suchen müsse, daß dadurch mehr Gold vnd Silber in das Land eingebe, als zu diesem Behuf daraus geführet wird.*

§. 19.

Pari ratione inter merces iure romano prohibitas recensentur in l. 2. C. quae res exportari non debeant, arma barbaris vendenda, quorum interdicti commercii ratio, tam iusta quam exacta, in ista lege exponitur, sancteque seruari sub grauissima iubetur poena, ita ut sub nulla specie, nulloque colore, loricas, scuta et arcus, sagittas et spathas, et gladios, vel alterius cuiuscunque generis arma, nemo audeat alienigenis barbaris, cuiuscunque gentis, venundare, nec vlla prorsus iisdem tela, nihil penitus ferri vel facti iam, vel adhuc infecti, ab aliquo distrahatur. Periculosum namque imperio romano, et proditioni proximum est, barbaros, quos indigere conuenit, telis eos, ut validiores reddantur, instruere. Si quis autem aliquod armorum genus, quaruncunque nationum barbaris alienigenis ubicunque vendiderit, bona eius vniuersa protinus fisco addici, ipsum quoque capitalem poenam subire decernimus. Iure gentium Europaeorum hoc quoque obseruari, non solum ex iis nouimus, quae exorto inter populos bello, per auocatoria et dehortatoria publicari solent, sed etiam in recenti adhuc extant memoria, quae inter Hispanos ab vna parte, et Danos, Suecos et Hamburgos, ab altera parte, propter aduectionem armorum piraris Africanis factam, acciderunt, quaeque maxime celebrem inter doctos litem mouerunt, quatenam merces hostibus aduehi iure

iure Gentium prohibitaе sint nec ne, de qua thesi controuersa GROTIUS, in *iure belli et pacis lib. III. Cap. I. §. 5.* et qui eius vestigia securus est MARQVARD, de *iure mercaturae lib. I. Cap. XVI. n. 34.* commentati sunt; quibus aduersantur ZIEGLER, de *iure majestatico libr. I. cap. XXI. §. 27.* COCCII, in *praelectionibus ad Grot. c. l. item in cit. disp. de commissis §. 24. et seq.*

§. 20.

Non solum intuitu peregrinorum, aut vti vocabant, barbarorum, quasdam merces commercio eximebant romani leges, sed etiam inter ipsos ciues romanos, nonnullarum rerum emptio et venditio erat prohibita. Sic peculiari sanctione l. un. C. *ne christian. mancip. haeret. vel iudaicus; vel paganus habeat*, et mox subsequenti epitome constitutionis graecae interdictum est, *ne haereticus vel iudaicus, vel paganus christianum mancipium, nec comparare, nec largitatis, vel alioquinque titulo consequi possit.* Si quis vero eiusmodi mancipium possederit, aut circumciderit, is capitali sententia puniatur, ipso seruo pro praemio libertate donato. Pari modo emptio et venditio veneni mali, per l. 1. §. 1. item l. 3. pr. ff. *ad leg. corn. de sicar. verita*; per l. 35. §. 2. D. *de contrah. emt.* autem ita temperata videtur, vt tantum, quod necandi hominis causa factum venditumque sit, non quod mixtum cum alia materia, nocendi naturam deposuerit, et ex quo antidota, et alia quaedam salubria medicamenta conficiantur, prohibitum sit. Non vero ad ipsam hominis caedem restringendus est nociuus effectus, sed variis senatusconsultis, et principum constitutionibus, ad eos casus extensa est prohibitio, in quibus vel libidinis, vel conceptionis, vel abortionis, vel alienandae mentis causa venenum est venditum, conf. l. 2. §. 2. *ad leg. corn. de sicar. l. 38. §. 5. de poenis.* In constitutione criminali carolina art. 37. salubriter cautum est, vt pharmacopolae, alique venena vendentes, speciali obstringantur iureiurando, vt non nisi conscio, et consentiente Magistratu, venena vendere velint. Et quamvis haec iuramenti praestatio in plerisque locis vsu destituta sit, in ordinationibus pharmacopolarum tamen praescriptum est, vt venena non aliter, quam personis fide dignis, et de veneficio haud

suspectis, neutiquam infantibus aut famulis, aut ancillis, absque testimonio patrum vel matrum familias, vsum veneni simul indicantium, vendi debeant. Vide die *Mecklenburgische Medicinal-Ordnung vom 20. Julii 1751. Cap. III. §. 10.* vnd die *Lübeckische Apothecker-Ordnung Cap. IV. Art. 1.*

§. 21.

Inter ipsos porro ciues romanos, prohibitum erat commercium frumenti, tum publici canonis, tum quod exercitui mittebatur, ita vt capitali plesteretur supplicio, qui eiusmodi frumentum emeret venderetque, *l. 3. & 4. C. quae venire non possunt.* Hanc dispositionem vero ad statum solummodo romanum pertinere, quisque rerum gnarus intelliget, qui inopiam annonae apud romanos frequentissime exortam, et exinde saepissime enatas seditiones, tam inter plebem, quam inter milites, in memoriam reuocat. Conf. BOECLERI exercit. *de annona sub imperat. roman. Tom. 2. Exerc. XVI. pag. 512.* Idem seditionum metus IVSTINIANVM commouit, vt *Nov. 85. cap. 1. et seqq.* sanciuerit, quod nemo priuatorum arma confiscare audeat, nisi qui in publicis deputati sint armificatoriis, aut qui dicantur *sabricensii*, praetereaue nullus vnquam priuatus arma gestare coneretur, praeter cultellos minores, quibus nemo in praeliis utatur. Et licet hodie ratio huius legis in plerisque Europae regnis post introductum militem perpetuum mercenarium cesser, salutare tamen foret, vetare, ne arma gestent, quibus nullum prorsus praebent vsum, sed quae tantum vanitatis causa, quasi Martis essent armigeri, gladiis se succingunt. Vt taceam rixas sanguinolentas, quibus accincti gladii haud raro ansam praebere solent, quaeque aut euitarentur, aut absque profusione sanguinis terminarentur, si gladius deficeret.

§. 22.

Mercium eiusmodi absolute prohibitarum nomen, sub voce: *contrabande*, receptum fere est ab omnibus gentibus, cuiuscunq; sint linguae. Vocabuli huius originem et etymologiam copiose disquisiuit HEINECCIUS, c. 1. §. X. ac recte obseruauit, vocem illam esse latino-italicam, ortam a vocabulo: *Bannum*

Bannum vel *Bandum*, quod denotat legem, vel decretum principis, vel magistratus, sonante tuba ministri publici promulgatum, adeoque *contrabando* nihil aliud esse, quam quid contra publicam legem, vel interdictum principis factum est, cuius verbi applicatio ad merces prohibitas: *contrabande Waren*, eo facilius est, quo certius definiri possunt, quod sint merces, quas ex lege aut statuto reipublicae evehere, vel aduehere non licet, quaeque in commissum cadunt, simulac aut iam in- et exvectae, aut tantum inuehendae, et exportandae deprehendantur. COCCII *de commissis* §. 17. et 26.

§. 23.

Ita secundum vulgarem loquendi usum veniunt merces intuitu exterorum prohibita, licet non negandum sit, etiam intuitu ipsorum territorii civium merces dari prohibitas, quae etiam sub termino: *contrabande*, comprehenduntur. Vti enim reipublicae interest, ne multa, quibus subditi carere nequeant, exportentur, multaque, quae ciues ad luxuriam aliaque vitia, publico noxia commodo, incitant, aliunde aduehantur, ita consultum quoque est, ut interdum tam consumptioni voluptuosae animalium iuuenum, verbi causa vitellorum, quorum conseruationem et incrementum, irruente pecorum lue, iubere, salus publica exposcit, quam etiam defraudationibus mercatorum et opificum, merces tam rudes, quam fabricatas, variis modis adulterantium, obex ponatur, cuius exempla existant, qua pannos laneos nimis extensos, *in reformat. polit. de Ao. 1548. Tit. von Verkaufung der wollenen Tücher §. Dieveil auch besunden; item ordin. polit. de Ao. 1577. Tit. 21.* qua colorem pannis nociuum in iam cit. *ordinat. polit. §. 3. verb: Gleichfals ist vns glaublich fürgebracht*, eadem adest prohibitio, quae etiam ad aromata fraudulentè corrupta, veluti zingiber colore tinctum, nec non piper, saccharum, et crocum adulterinum extensa est per *Tit. 24. von Verkaufung des Ingwers, Pfeffers. Safrans, vnd anderen Gewürz vnd Specereyen.* Salubres nobis denique sunt leges, de vino diluto et corrupto, disponentes, ne quis vina medicamentis inficiat, nec vasa nisi sulphure, idque semel et modice fumiget. *conf. Recess imp. de*

de 1497. §. 1. seqq., vt et exera vina tantum helenio, saluia, absinthio, herbisque aliis innoxiiis condita, et confecta vendere fas sit, *cit. Recess. imper. §. item es sollen auch Aland etc.* quod adeo seuerè est præscriptum, vt Fiscalis Imperii contra vini adulteratores, magistratu prius de officii administratione frustra admonito, poenalem instituat actionem. *Recess. imper. de 1500. Tit. vom Gemacht des Wein §. Gemacht halben.* Id quod per legem postea subsequenter adeo exasperatum est, vt vinum diluentes, vel calce aliisque mixturis corruptentes, infamia, supplicii et bonorum publicatione mulctentur, *conf. Reform. polit. de 1548. Tit. 16. §. Nachdem auch zu Zeiten.*

§. 24.

Hactenus de rebus, et mercibus prohibitis. Iam de personis erit agendum, cum quibus commercium aut est valde restrictum, aut plane prohibitum. Restrictionem inuenimus haud exiguam in *Recessu Imper. de 1551. §. Diesem zu begehren, vers. Es soll auch kein Christ*, vbi publicis Germaniae legibus prohibitum legimus, ne quis christianorum cum Iudæo aliter, quam in foro domicilii christiani ineat contractum, nec quisquam actiones obligationesque in christianum a Iudæo coemat, addita poena amittendi crediti, si quis Iudæi ius in se transtulerit. Immo et magistratui leges minantur infamiam et remotionem ab officio, qui super eiusmodi prohibita venditione instrumentum confecerit publicum. *conf. Recess. imper. de 1555. §. Zudem wollen.*

§. 25.

Quae iam de Iudæis cognouimus, ad proscriptos et exiles ideo extendi licet, quo certius constat, eos omni prorsus ciuitatis iure eximi, *l. 4. et 17. ff. de poenis.* Alioquin apud romanos legis et consuetudinis erat, vt loco poenae negotiatio interdiceretur, *conf. l. 9. §. 9. et 10. D. de poenis*; qua lege simul ventilatur quaestio curiosa, num quis loco poenae condemnari queat, vt negotietur? Quae adeo decisa est, vt licet poenae inciuiles sint aestimandae, quae inuitum hominem iubent
facere

facere, quod facere non potest, attamen iusta esse potest causa, compellendi cuius ad negotiationem. Quod si fuerit, sequenda erit sententia, quoniam istae sunt poenae, quae iniungi solent. Quanto insolita est haec poenarum species, tanto frequentior est interdictio negotiationis in iis praesertim casibus, ubi quis in ordinationem mercatoribus praescriptam, vulgo: *Kaufmanns-Ordnung*, peccauit, eique loco poenae eodem modo negotiatio interdicitur, ac inter opifices consuetudinis est, quibus in poenam contumaciae contra statuta collegii opificum, vulgo: *Die Amts-Rolle*, primo multa sub nomine: *Amts-Eintracht*, dictari, eaque deinde auctis contrauentionibus, per interdictionem opificii, vulgo: *Das Handwerck legen*, exasperari solet.

§. 26.

Peregrini denique in quibusdam locis iis adnumerantur, inter quos commercium illicitum est, et prohibitum. Quantumque enim alioquin peregrinorum fuit apud Germanos fauor, teste TACITO *de moribus Germ. Cap. 21*, qui etiam apud Slauos, terrarum nostrarum Megapolensium verustiores incolas, haud exiguus fuit, prouti HELMOLDVS *in chron. Slav. Libr. I. C. 82.* enarrauit, attamen successu temporis, iura et priuilegia ciuium praeualuerunt isti adeo fauori, ut peregrinis quidem mercari liceat, ast non inter se, sed solummodo cum ciuibus. Cautum hoc inuenimus, *Art. VII Tit. VI. Libr. III. iuris Lubecensis*, et reperitum *Art. XII. Tit. VI. Libr. III. iuris nostri Rostochiensis*, cuius verba haec sunt: *Ein ankommender Gast mit seinem Guthe in vnser Stadt, der kan daselbe niemand anders denn vnsern Bürgern verkauffen, will er auch daselbe Guth oder Wahren allhie auflegen, so hat er doch die Macht nicht, solche alsdenn Fremde zu verkauffen, wie vnserere Bürgere, denen diese Freiheit allein zustehet. Würde er aber solches thun, vnd darüber betroffen oder überwiesen, der soll nach der Größe der Verbrechen gestraft werden.* De peregrinis tantum aduenientibus, et merces vendendas adportantibus, sermonem esse, emtori peregrino autem licitum esse commercium, ex ipsis statuti verbis; *Ein ankommender Gast, et reiterato*

iterato sanctionis verbo: *Verkaufen*, apparere videtur. Re autem accuratius perspecta, tam ratio legis, vt ciues onera ciuitatis ferentes, priuilegiis atque fauore, peregrinis potiores sint. Confer. MEVIUS in *Commentario ad ius Lubec. Libr. III. Tit. VI. Art. VII. n. 2*, quam genuinus intellectus verbi: *vendere*, cuius correlatum est: *emere*, et cum venditor absque emtore concipi nequit, emtorem peregrinum aequae ac venditorem excludere iubet,

§. 27.

Cum grano falis autem accipiendam esse hanc prohibitionem et restrictionem libertatis alioquin naturalis, quisque intelliget principiis interpretationum iuridicarum rite imbutus. Non ergo in detrimentum commercii, omnibus omnino ciuibus salutaris, non in damnum prouentuum publicorum, non ad adfectandum monopolium, caeteris subditis no-cium, vergere debet ultra limites prohibitio ista. Simulac igitur ciuis commercio isto peregrinorum adeo interest, vt lucrum, quale quale sit, percipiat, lex cessat prohibitiua, secundum eiusdem legis verba: *Wie unsere Bürger, denen diese Freyheit allein zu steht*, uti pluribus euicit cel. D. STEIN, in *Abhandlung des Lübschen Rechts Part. III. §. 134.* recte docens: *Daß die Verordnung des Art. 7. des Lübschen Rechts zum Faueur der Bürger vnd einheimischen Handelsleuten ist gesetzt worden, vnd also ihnen auf keine Weise zum Nachtheil gereichen muß, noch ihnen wahrhaft präiudicirliche Folgerungen daher geleitet werden mögen.* Ope ergo et studio ciuium, peregrinis vendere posse merces suas peregrinum, ex his verbis luculenter apparet. Euenit exinde commercii species, quam §. 17. sub nomine: *des Commissions-Handels*, commemorauit, quamque cuilibet mercatori liberam esse, non solum ex verbis statuti nostri paullo ante adlegatis: *solche alsdenn Fremde zu verkaufen, wie unsere Bürger, denen diese Freyheit allein zu steht*, sed etiam ex mox subsequente art. XXII. indubitate prorsus constat, liberam esse ciuibus negotiandi, vi commissionis extraneorum vel peregrinorum, facultatem, prouti clara dispo-

disponunt verba: *Gibt ein Bürger oder Gast einen andern Bürgern oder Gast sein Guth mit zu nehmen über See und Sand, solches zu verkaufen, und damit sein bestes zu wissen, und zu schaffen, derienige, welchem das Guth eingethan, ist mächtig damit zu thun und zu lassen gleich dem seinen; dann wer ihm das seine vertrauet, muß ihm auch die Rechenchaft vertrauen.* Quidnam aliud declarat haec dispositio, quam commercium sub nomine: *des Commissions-Handels?* Aethiopem ergo lauant, qui hanc commercii speciem restringere aut vetare student, cum non solum libertati conuenit naturali, sed etiam expressis permissa est statuti nostri verbis.

§. 28.

Attamen non sine omni veritatis specie militant, qui commercium peregrinorum, per manus ciuium gestum, circum scribere volunt, quoniam in lege illa antiqua, vulgo: *die Bürger Sprache*, prorsus verita videtur species illa commercii per verba: *Kein Bürger soll mit Gastes Pfenningen handeln, a)* nec negandum est, in commercio commissionis plerumque emtionem et venditionem fieri data pecunia peregrinorum, aut germanice: *mit Gastes Pfenningen.* Quae lex licet vetustissima et antiquissima huius loci sit, nec praeuia deliberatione, praeuioque ciuium consensu, alioquin ad leges ferendas necessario, eam latam esse, nullibi constat, conf. *die wöchentlichen Rostock-schen Nachrichten und Anzeigen auf das Jahr 1752. das 24. Stück*, adeoque vim obligandi perfectam prae se ferre, iuste negari posset, tamen loqui praesumenda est, ac tacito per ar^{tos} immemorales ciuium consensu, plenam nacta est efficaciam.

a) Originem huius dispositionis ex iure empori: euoluere studet SCHOTTEL, von *unterschiedlichen Rechten in Futschland* cap. 26. §. 17. p. 473. seqq. cui autem iuste contradixit C. STEIN in der *Abhandlung des Lübschen Rechts* Parr. 3. pag. 210. recte defendens, diacrisi Hanseaticis hanc legem inter ciuitat^{os} Hanseaticas sancitam, ac postea statuto Lubecensi insertam esse, uti apparet ex recessu Hanseatico, quem recensuit MARQUARD *de iure mercatorum* lib. 3. Cap. 5. n. 10.

D

§. 29.

Non obstante hoc argumento contrario, licitam esse commercii speciem, quam sub nomine: *des Commissions Handels*, facpius indigitavi, ex eo colligo, quod non solum pactis et legibus expressis, sed etiam obseruantia indubitata, restituta sit libertas illa peregrinorum naturalis. Pactorum et legum expressarum copiam inuenies, partim in diplomate confirmationis *BVREUNI*, domini *de Rostock*, de anno 1252. vide adiunctum sub Num. 3. scripti publici, sub Tit. *der Landes Fürst in Rostock*, vbi expressis indultum est verbis: *Damus cuiilibet aduentanti et recedenti plenariam facultatem adducendi et deducendi quaslibet negotiationes, et res generis vniuersi*; partim in calce ordinationis accisarum, vulgo: *die Accise-Rolle de 1748*. omnino permissum est peregrinis, tam nauibus quam mercibus aduenire, ciuibusque indultum est, pro aliena pecunia tam emere merces, quam ad alios mittere, addita ramen hac clausula, pro subleuando nauigatorum nostrorum opere, et numero salubri, quod a mercibus, peregrinorum pecunia coemtis, eorumque nauibus transmissis, plus dimidio portorii, vulgo: *accise* dicti, alioquin determinati, soluatur; quae autem nostris nauis ciuicis euehuntur merces, aliena pecunia comparatae, nullo amplius tributo, quam solito accisae quanto, onerentur; et licet merces exportandae mercatoribus nostris sint propriae, proprioque eorum periculo, nauibus tamen peregrinis, euehantur, sedecim assibus auctum sit tributum, a mensura certa alioquin soluendum a).

a) Die eingelaufenen Waaren, mit einheimischen Schiffen für fremde Rechnung, sollen nichts weiter, als die vorhin stipulirte Accise erlegen.

Die ein- und ausgehende Waaren aber mit fremden Schiffen, wann sie für fremde Rechnung abgeladen sind, geben die Hälfte der determinirten Accise mehr, (außer Butter, Käß und Speck, welches der Armuth zum Besten nicht höher beschweret werden soll).

Wann ein fremder Schiffer für einheimische Rechnung allhier lader, soll er für so viel Last Gut, als er wirklich einnimt, an Zulage in die Accise a Last 16. St. entrichten.

Mit fremden Schiffen einkommende Waaren für einheimische Rechnung aber, erlegen nur die gewöhnliche Accise.

§. 30.

Quod contra vim obligandi huius ordinationis, inter ipsos cives Rostochiensis, obmouetur dubium, ex eo colligi liceret, quod in ordinatione illa, tantum praescripta et determinata sit quantitas accisae, a nautis peregrinis, et pro mercibus ex mandato peregrinorum vendendis aut coemtis soluenda, et quod tantum enunciatiue, non dispositiue, commercium illud permitatur. Magnam certe veritatis speciem prae se fert hoc obmotum, praecipuis si consideres naturam pacti, inter principem ab vna parte, et ciuitatem ab altera parte, de quantitate accisae solum modo, non de iuribus ciuium inter se, iniri. Ast re accuratius perspecta, probeque perpensa, quod tam principis voluntas subditorum lex esse debeat, quam ius omnino detur ex pacto tertii quaesitum, de quo longius disseruit COCCII *de iure ex pacto tertii quaesito*, immo his in locis ordinatione illa more leges ciuicas ferendi solito, consentientibus scilicet magistratu et ciuium curiis, vim obligandi acceperit, non aliter quam lex noua, permissum cum peregrinis commercium exhibens, licentiamque nauigationis extraneis indulgens, potest considerari. Hocque eo magis obtinet, quo certius constat, CLEMENTISSIMI NOSTRI PRINCIPIS omnino interesse, ne peregrinorum commercium plus iusto circumscribatur, et ex nimia prohibitione prouentus accisarum imminuantur.

§. 31.

Quemadmodum igitur, expressis legum et conuentionum verbis, peregrinorum commercium, cui ciuis, iurum quale quale percipiendo, interest, aut vti praeclausum *D. Stein c. 1. §. 133.* verbis expressit germanicis: *wobey ein Bürger mit interesset ist*, pro licito et permissum est habendum: ita obseruantia longinqua stabilitum quoque est hoc commercium. Adsum nimirum libri censuales publici abunde testantes, quantum per multos annos frumenti, lini, lanae, vitri, aliorumque regionis nostrae prouentuum, ad mandatum et in usum exterorum, a peregrinis coemtum sit et transmissum, vt et quam multae merces peregrinae, iussu et periculo

D 2

exte-

exterorum mercatorum, huc aduectae sint et exteris venditae, percepto tantum a mercatoribus domesticis lucro modico, quod sub nomine: *Der Prouifion*, venire solet. Praeterea insignes hac in vrbe commorantur mercatores, quibus, ne dicam solum, attamen maximum est commercium speciei illius: *Des Commissions-Handels*, qua diuitias acquisiuerunt, et sine qua otiosi fuissent ciues. Quidquid igitur dubii ex dispositione linguae ciuicae: *Noch ein Bürger mit Gastes Pfennigen*, apparere videtur, consuetudine tamen indubitata, in fauorem liberi ciuium cum peregrinis commercii, declaratum est et resolutum.

§. 32.

Vnica tamen mercium species ab hoc libero exempta est commercio, puto haleces sale conditas. Has enim iusti et periculo peregrinorum, non aliter apportari vendique licet, nisi societati mercatorum, vulgo: *Der Kaufmanns-Compagnie*, venales exhibeantur. Pro conuocatione societatis, et praesentatione halecum, vti loqui solent, certa soluenda est pecuniae summa, quae mox inter Directores et Deputatos distribuitur, quo facto aut de pretio halecum conuenitur, aut mercator praesentans iurato promittit, pro pretio determinato haleces sibi habere, ac in computum annotare velle. Originem huius instituti, libertatem commercii admodum restringentis, si quaeris, haud alia tibi obueniet causa historica, quam quod antiquitus societas hanseatica vbicumque locorum tabularia mercatoria ordinauerit, quae tam certo cuidam loco, quam certo mercium generi, dicata fuerunt. Inter emporia, quibuscum magnum ciuium nostrorum intercessit commercium, emiauit *Berga* in Norwegia sita. Haleces sale conditae, alique pisces maritimi sallici et torrefacti, inde euenhuntur, et adhuc hodie nobis adportantur, quo frumenta vicissim illuc a nostris mercatoribus transmitti solent. Ad subleuandum hoc commercium, Bergae fuerunt tabularia mercatoria, commercio Rostochiensi dicata, nomine: *Stauens*, insignita, quibuscum conuenit societas huius vrbis, sub titulo: *Kaufleut- Herings-Compagnie*, quae licet postea coniuncta sit, cum

cum societate mercatorum generali, adhuc hodie sub nomine: *Der Kaufmanns-Compagnie*, florente, eique adeo inserta sit, vt nomen antiquum: *Der Kaufleut - Herings- Compagnie*, prorsus in desuetudinem et obliuionem abierit, ius tamen huic ultimae societati proprium, quod scilicet haleces fallitae, iussu et periculo peregrinorum hic vendendae, societati mercatorum ante omnia venales exhibendae, et offerendae sint, pretiumque in societatis conuentu determinetur, pro quo haleces aestimandae sint, omnino est conseruatum, et ad societatem mercatorum: *Die Kaufmanns-Compagnie*, adeo est deuolutum, vt in viridi, ne dicam quotidiana, se exhibeat obseruantia.

S. 33.

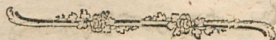
Ad probandam obseruantiam §. 31. adductam, et ad illustranda facta historica, dictis praecedentibus enarrata, haud parum conducit testimonium, in causa quadam controuersa a beate demortuo Consiliario Ducali Accisae, mercatori datum, cui lis ideo est mota, quod pro peregrinis, eorumque pecunia, a rusticis prouentus rurales coemisset, et per mare exisset. Nimis digna sunt testimonii contenta, ne ea verbobonus adducere praetermittam. Sequentis scilicet est tenoris:

Auf requisition habe mich vi officii nicht entziehen können, kraft dieses, nach Einhalt der Herzogl. Accise-Rolle von Anno 1748 zu bescheinigen,

Daß es fremden Schiffen allemal frey stehet, sich des hiesigen Hauens vnd Strandes zum ein vnd auslauffen, vnd zum Handel vnd Wandel zu bedienen, denen hiesigen Kaufleuten auch hiebey vnuerboten sey, allerhand Wahren für fremde Rechnung ein vnd aus zu schiffen, gegen Erlegung Conventions-müssiger halben Accise-Erhöhung. Nur allein daß wegen des ehemaligen Stavens oder Stapels in Bergen, der fremde einkommende Hering beständig, alten Herkommens gemäß, der Kaufleute-Herings-Compagnie zu allererst käuflich offeriret werden muß.

D 3

Ich

Ich kann zwar nicht glauben, daß das freye Commercium eingeschränckt, und in Monopolia verwandelt werden kann. Sollte aber dagegen, es sey gerichtlich, oder außergerichtlich, ein vnd anders verhänget werden, so bin ich gemüßiget, dieses dem allgemeinen Landes- und dem Herzoglichen Accise-Interesse schädliche Verhängniß, Sr. Herzogl. Durchl. unterthänigst anzuzeigen. Rostock, den 28. Nou. 1764.

(L. S.
Accisae.)

I. G. Oerthling,
Accise-Rath.

Huius testimonii clementissima paulo post subsequuta est SERENISSIMI NOSTRI REGNANTIS approbatio, sequenti contenta rescripto:

FRIEDERICH, von Gottes Gnaden,
Herzog zu Mecklenburg.

Unsern gnädigsten Gruß zuvor. Ehrenvester, lieber, getreuer. Wir genehmigen euer Betragen, bey der dortigen Kaufmanns - Compagnie intendirten Hinderung des Woll-Handels in Commission, nach eurem darüber unterm 29sten passato unterthänigst erstatteten Bericht, hiedurch in Gnaden, womit Wir euch gewogen verbleiben. Datum auf Unser Vestung Schwerin, den 1sten Dec. 1764.

Ad Mandatum Serenissimi proprium.

Herzoglich Mecklenburgische zur Regierung
verordnete geheime und Räthe.

C. F. v. Bassewitz.

Inscriptio.

Dem Ehrenvesten Unserm Accise-Rath und lieben getreuen
Oerthling

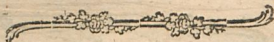
zu

Rostock.

S. 34.

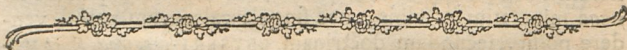
S. 34.

Tam ob modo dictos SERENISSIMI PRINCIPIS prouentus camerales, hoc loco accisa exortos, quam ob commodum publicum, cuiusque, et urbem et patriam inhabitanti, gratum iucundumque, magna adhuc exstat exceptio a lege ciuica supra memorata, in nundinis publicis hic anniuersariis pentecostalibus. Quum enim plena vendendi emendive libertas nundinis sua natura inest, recte dictante LEYSERO, *de nundinis et monop. in medit. ad Pand. Spec. 679. med. 7.* crassententibus KLEIN *de nundinis solemnioribus*, et FRITSCH *de regali nundinarum iure et priuilegiis*, ita vt secundum supra allegatum priuilegium BVREVINI de anno 1252. *cuiuslibet aduenienti et recedenti plenaria sit facultas, adducendi quaslibet negotiationes, et res uniuersi generis*, non solum omni caret dubio, legem prohibitoriam de commercio peregrinorum, durantibus nundinis filere, sed etiam obseruantia constat notissima, liberum esse hac in vrbe durantibus nundinis pentecostalibus, commercium peregrinorum, tam inter se, quam cum exteris incolis, et ciuibus. An vero priuilegia specialia, societati mercatorum pannariorum, et officio futurorum hinc indulta, plenariae nundinarum libertati ita obstare queant, vt nemo nec pannos laneos minutatim et vlnis, nec singula calceorum paria, vendere possit, secundum doctrinam LEYSERI *l. c. med. 8. et MEVII Part. 9. Dec. 8.* negandum videtur, cum ille omnia monopola, etsi legitime adquisita, tempore nundinarum cessare, obtendit; hic vero cuiusque magistratui urbico, ius arcendi quemquam a nundinis publicis, denegat. Re autem accuratius perspecta, regulam, quod priuilegium speciale deroget generali, pro hisce priuilegiis specialibus militare, non solum quisque confitebitur, sed etiam in contradictorio, ni fallor, iam obtinuerunt ambo supra nominata collegia tam mercatorum, quam opificum, ita vt et re iudicata suffultum sit hoc priuilegium speciale, generali nundinarum priuilegio in eo etiam conforme, vt non venditores, vel merces vendendas, plane arceat, sed tantum modum vendendi determet, vti patet ex ordinatione mercatorum pannariorum de 12. May 1648. his concepta verbis: *So soll auch vors Elfte nach alten Gebrauch und*

und habenden Rechten keinen Fremden, sowohl in oder ausserhalb Marckte, jemanden bey Ellen auszumessen, und zu verkauffen vergönnet werden.

Hiscæ præstructis me conuerto ad scopum huius commentationis principalem, adhortandi scilicet vos, ciues omnium ordinum honoratissimos, ad celebrandum pia et deuota, qua par est, et qua decet, mente, festum pentecostale, effusioni SPIRITVS SANCTI sacrum et dicatum. Quæ Christianis vobis iam notum est, quanti fructus, in æternum salubres, a tempore apostolorum ad nostra vsque sæcula, ab effusione SPIRITVS SANCTI, ad humanum genus redundarint, et ad mundi vsque exitum sperandi sint. Minimum certe pro hac gratia diuina erit, pie eam recordari tempore, huius operis sanctissimi memoriae destinato, et non verbis solum, sed et factis, cultu scilicet DEI tam externo, quam interno, et amore erga proximos, hanc recordationem testari. Quod vt faciatis, vos, ciues carissimi, rogo et adhortor. DEVM autem et SPIRITVM SANCTVM, vt mentes vestras sua luce collustret, et quacuis conamina vestra fausta esse iubeat, supplex imploro.

SVB SIGILLO RECTORALI.
PRIMA PENTECOSTES FERIA.

1777.

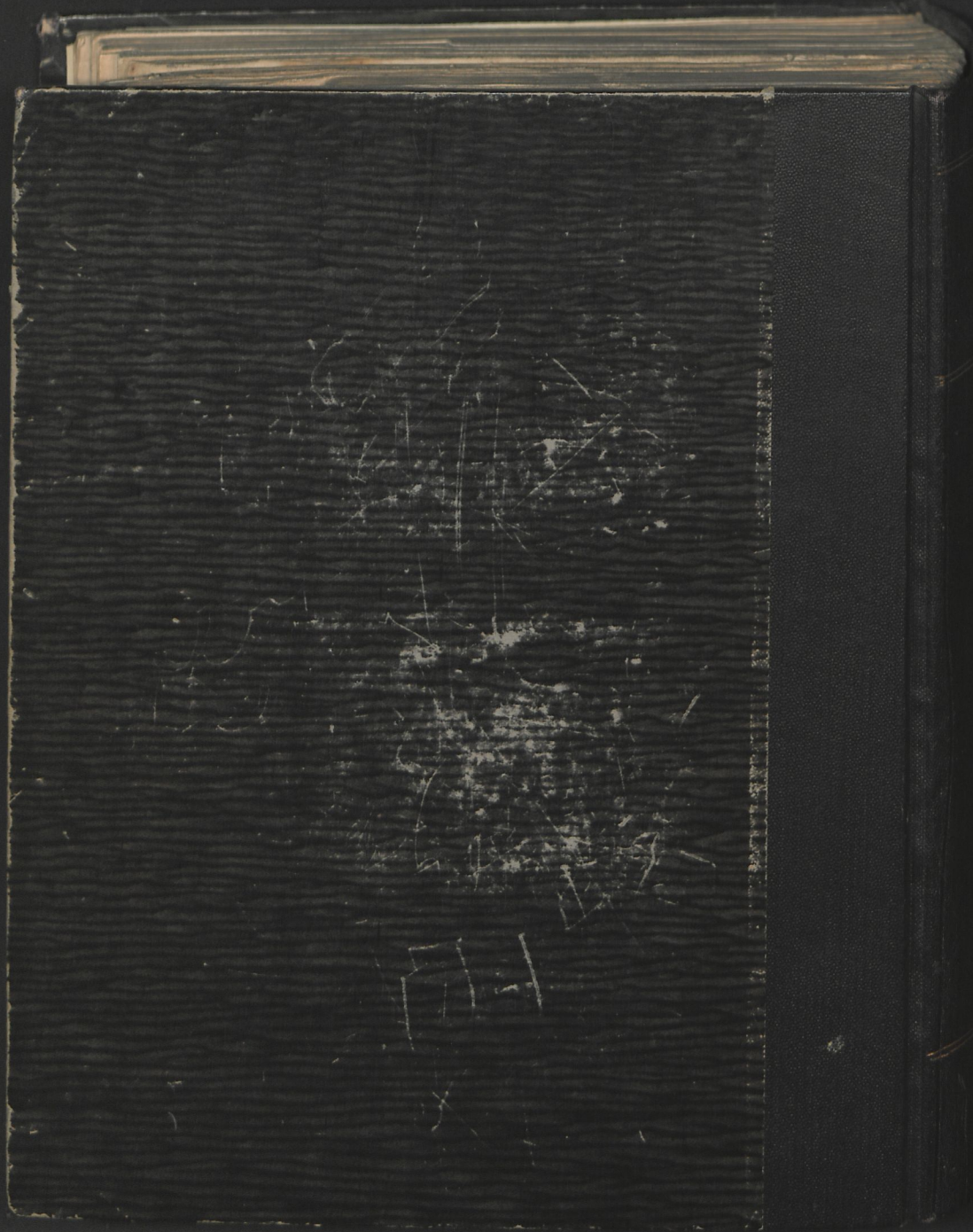

ULB Halle
004 517 601

3

TA → OL **f**
nur 1+8 verknüpf

COMMENTATIO IVRIDICA,
DE
COMMERCIO PEREGRINORVM,
EIVSQVE VSV,
TAM IN GENERE, QVAM IN SPECIE,
DVRANTIBVS NVNDINIS HVIVS VRBIS
PENTECOSTALIBVS,

P. 263

1777.1

QV A
PROGRAMMATIS LOCO,
AD

FESTVM PENTECOSTES
SACRVM

PIE CELEBRANDVM,
ACADEMIAE CIVES O. O. HONORATISSIMOS

ADHORTATVR,

HODIERNVS VNIVERSITATIS RECTOR,

WALTER VINCENT WIESE,
IVRIVM DOCTOR, ET PROFESSOR PVBLICVS ORDINARIVS,
NEC NON ORDINIS PRIMI CIVIVM ROSTOCHIENSIVM
SYNDICVS.

ROSTOCHII,
TYPIS ADLERIANIS.

